

ПРАВНА СЪЩНОСТ НА ПУБЛИЧНИЯ СКЛАД ЗА ЗЪРНО

Д-р Антон Грозданов

По силата чл. 9, ал. 1, от Закона за съхранение и търговия със зърно (посл. изм. ДВ, бр.100 от 2008 г.) публичният склад за зърно¹ може да бъде дружество с ограничена отговорност, акционерно дружество или командитно дружество с акции, с предмет на дейност: съхранение на вложено зърно и издаване на складови записи. Следователно публичен склад за зърно може да бъде само капиталово търговско дружество по смисъла на чл. 64, ал. 3 от ТЗ.

Независимо от избраната правно-организационна форма на публичния склад за зърно размерът на неговия договорен или уставен капитал не може да бъде по-нисък от 100 000 лв.

Установен е лицензионен режим. Публичните складове за зърно се лицензират от министъра на земеделието и храните по предложение на Националната служба по зърното и фуражите. Тази служба е създадена по силата на чл. 4 от ЗСТЗ като специализирана административна структура към министъра на земеделието и храните (чл. 11 вр. с чл. 4 от ЗСТЗ).

Министърът на земеделието и храните издава лицензия на публичен склад за зърно на лица, които:

- а) са регистрирани като търговци под формата на ООД, АД и КДА;
- б) които имат необходимия учредителен капитал и др.;
- в) разполагат със склад за зърно със складова вместимост не по-малко от 1500 т. зърно;

¹ Съгласно пар. 1, т. 1, от ДР на ЗСТЗ „зърно” е обикновена пшеница, твърда пшеница, царевица, ечемик, ръж, овес, тритикале, слънчоглед, рапица, сорго, кориандър, соя, просо, синап, сусам, мак, лен, грах, резене, нахут, леща и оризова арпа.

г) са предоставили неотменяема банкова гаранция в размер 10 лв. за всеки тон;

д) могат да осигурят условия за съхранение на зърно в съответствие с технологичните изисквания – така например вместимостите за зърно да са здрави, механично почистени, проветриви, без специфичен мирис, дезинфекцирани, дезинсектицирани и дератизирани и безопасни за достъп и проверка на зърното в тях и др.;

е) не са сключвали договори за влог на зърно без лицензия (чл. 11а, ал. 1, от ЗСТЗ).

Посочената в буква „г” неотменяема банкова гаранция се предоставя в полза на министъра на земеделието и храните. Тя служи за гарантиране вземанията на влогодателите и легитимираните държатели на складови записи². В тази връзка следва да се подчертае, че по силата на чл. 10, ал. 1, от ЗСТЗ публичният склад за зърно не може да бъде поръчител, както и гарант по заеми на трети лица (арг. от чл. 10, ал. 1, от ЗСТЗ).

От текста и редакцията на цитираната разпоредба се разбира, че законодателят неправилно провежда разграничение между понятията „поръчител” и „гарант”. В областта на търговията поръчителството се нарича гаранция – това е трайно установено разбиране както от гледна точка на доктрината, така и от практическа гледна точка. **В то и смисъл е препоръчително при бъдещо изменение на ЗСТЗ (de lege ferenda) този недостатък на ал. 1 на чл. 10 от ЗСТЗ да бъде преодолян и разпоредбата да придобие следното съдържание: „Публичният склад за зърно не може да бъде залогодател и гарант по заеми на трети лица”.**

² Съгласно чл. 442 от ТЗ с банковата гаранция банката писмено се задължава да плати на посоченото в гаранцията лице определена сума пари съобразно условията, предвидени в нея.

По-подробно за банковата гаранция вж. **Найденев, Б.** Банковата гаранция в практиката на рисковото кредитиране, С., 1996 г.; **Таков, Кр.** Банковата гаранция, С., 1998 г.

По силата на чл. 4, ал. 2, от Наредбата за реда за лицензиране на публичните складове за зърно, регистрацията на зърнохранилищата и деклариране на другите обекти за съхранение на зърно и за контрола върху тяхната дейност търговските дружества, които желаят да получат лицензия за публичен склад на зърно, депозират в НСЗФ заявление по образец, към което трябва да приложат актуално удостоверение за търговска регистрация; копие на документ за правата на собственика върху складовите помещения и справка за вещни тежести и възбрани; копия на документи, удостоверяващи сключените застраховки на складовите помещения срещу рисковете пожар, наводнение и земетресение; последният годишен счетоводен (**сега финансов – бел. моя, А.Г.**).

Съгласно чл. 22а, ал. 1, от Закона за счетоводството³ предприятията в Република България, с изключение на предприятията по чл. 22б, изготвят и представят годишните си финансови отчети на базата на Международните счетоводни стандарти.

Годишните финансови отчети се изготвят и представят на базата на Националните стандарти за финансови отчети за малки и средни предприятия от предприятията, които най-малко за една от двете предходни години не надвишават показателите на два от следните критерии:

- 1) балансова стойност на активите към 31 декември – 8 млн. лв.;
- 2) нетни приходи от продажби за годината – 15 млн. лв.;
- 3) средна численост на персонала – 250 души (чл. 22б, ал. 1, от ЗСч)
- 4) отчет с всички приложения към него и др. – изчерпателно изброени в чл. 11а, ал. 2, от ЗСТЗ.

³ Обн. ДВ, бр. 98 от 2001 г. с многократни изменения и допълнения – посл. ДВ, бр. 95 от 2009 г.

Когато представените документи са непълни и/или неточни, НСЗФ уведомява заявителя за отстраняване на непълнотите и несъответствията (уведомяването става по реда на ГПК – тук е уместно да се напомни, че по силата на чл. 50, ал. 1, от ГПК мястото на връчване на търговец и на юридическо лице, което е вписано в съответния регистър, е последният посочен в регистъра адрес).

Връчването на търговци и на юридически лица става в канцелариите им и може да се извърши на всеки служител или работник, който е съгласен да ги приеме. При удостоверяване на връчването връчителят посочва имената и длъжността на получателя (ал. 3).

Когато връчителят не намери достъп до канцеларията или не намери някой, който е съгласен да получи съобщението, той залепва уведомление по чл. 47, ал. 1, от с. з. Второ уведомление не се залепва (ал. 4).

Ако в указания срок заявителят не отстрани нередовностите, заявлението се оставя без разглеждане.

НСЗФ в едномесечен срок от получаване на заявлението за издаване на лицензия или след изтичането на 7-дневния срок прави мотивирано предложение до министъра на земеделието и храните да издаде или да откаже издаването на лицензия.

В 7-дневен срок от издаването на лицензията или отказа за издаването ѝ НСЗФ уведомява заявителя за това.

Необходимите реквизити на лицензията са:

- 1) номер, под който е регистриран публичният склад за зърно;
- 2) наименование и седалище на дружеството;
- 3) местонахождение на лицензираните вместимости;
- 4) лицензиран складов капацитет на публичния склад;
- 5) срок на валидност на лицензията.

Редакцията на т. 2 не е правно издържана. **De lege ferenda** думата „наименование” следва да се замени с думата „фирма”. Това е така, защото фирмата е наименованието, под което търговецът упражнява занаятието си и се подписва – чл. 7, ал. 1, от ТЗ.

Министърът на земеделието и храните отнема лицензията на публичен склад за зърно по предложение на НСЗФ или я прекратява по искане на собственика на публичния склад за зърно.

В случаите, когато собственикът на публичен склад за зърно желае да предизвика прекратяване на лицензията, подава в НСЗФ заявление, към което прилага лицензията, заедно със схема за вместимостите и справка за техния капацитет (арг. от. чл. 7, ал. 2, от Наредбата за реда за лицензиране на публичните складове за зърно, регистрация на зърнохранилищата и деклариране на другите обекти за съхранение на зърно и за контрола върху тяхната дейност).

В 3-дневен срок от подаване на заявлението НСЗФ предлага на министъра на земеделието и храните прекратяване на лицензията. Въз основа на това предложение министърът в 15-дневен срок издава заповед за прекратяване на лицензията на публичния склад за зърно.

Освен в разгледаната по-горе хипотеза НСЗФ може да предлага отнемане на лицензията на публичен склад за зърно и в следните случаи:

1. Когато имуществото на публичния склад спадне под минималния капитал от 100 000 лв.

2. Когато дружеството бъде прекратено, преобразувано или спрямо него бъде открито производство по несъстоятелност.

3. Когато публичният склад влезе в ролята на залогодател или гарант по заеми на трети лица.

4. Когато публичният склад е прехвърлил правото на собственост или е учредил ипотека върху складовите си помещения без необходимото за това разрешение на НСЗФ.

5. Когато складовите помещения на публичния склад не са застраховани срещу пожар, наводнение или земетресение за текущата година.

6. Когато публичният склад не спазва декларираните технологични изисквания.

7. Когато публичният склад не притежава необходимата минимална складова вместимост от 1500 т.

8. Когато публичният склад не се е включил в компенсационен фонд **(този фонд гарантира вземанията на влогодателите по договорите за влог на зърно и на легитимираните държатели на складови записи, издадени от публичните складове – бел. моя, А.Г.)**.

9. Когато публичният склад използва складова вместимост, която превишава вместимостта, посочена в лицензията.

10. Когато бъде установено по съдебен ред, че публичният склад е издал документи с невярно съдържание за количеството или качеството на зърното.

11. Когато НСЗФ констатира трайно влошаване на финансовото състояние на публичния склад, което застрашава интересите на влогодателите.

12. Когато НСЗФ констатира липса на количества зърно, за което има издаден складов запис – **(срв. диспозитивната разпоредба на чл. 577, ал. 1, от ТЗ: По искане на влогодателя влогоприемателят издава складов запис за стоката)**.

Във връзка с изискването по т. 10 е необходимо да се уточни, че издаването на документи с невярно съдържание следва да бъде установено с влязла в сила присъда. От обективна страна деянието се състои в съставяне на неистински частен документ и употребата му, за да се докаже съществуването на правно отношение. От субективна страна деянието се извършва с пряк умисъл. Този извод се налага от граматическото тълкуване на чл. 309, ал. 1, от НК, в която е употребен изразът „...за да докаже...”.

В тази обстановка министърът на земеделието и храните отново в 14-дневен срок от получаване на предложението издава заповед за отнемане на лицензията на публичния склад за зърно.

Отнемането на лицензията на публичен склад за зърно е индивидуален административен акт. Тук е необходимо да се напомнят определенията за индивидуален административен акт, формулирани в чл. 21, ал. 1 и 3, от Административнопроцесуалния кодекс (АПК).⁴

По силата на първата посочена разпоредба индивидуален административен акт е изричното волеизявление или изразеното с действие или бездействие волеизявление на административен орган или на друг овластен за това орган или организация, с което се създават права или задължения или непосредствено се засягат права, свободи или законни интереси на отделни граждани или организации, както и отказът да се издаде такъв акт.

Съгласно втората посочена разпоредба индивидуален административен акт е и волеизявлението за издаване на документ от значение за признаване, упражняване или погасяване на права или задължения, както и отказът да се издаде такъв документ⁵.

⁴ Обн. ДВ, бр. 30 от 2006 г. – посл. изм. ДВ, бр. 35 от 2009 г.

⁵ По силата на пар. 2, т. 2 от ПЗР на АПК, същият отменя ЗАП.

Цитираните разпоредби кореспондират с доктринерните становища относно същността на ИАА, изразени от изтъкнати юристи административисти.

Индивидуалният административен акт е конкретно волеизявление, насочено спрямо конкретно определен адресат (адресати). Този акт е максимално конкретизиран и по съдържание – разрешава или отказва, забранява или предписва нещо точно определено. С еднократното му прилагане (изпълнение) обикновено действието му се изчерпва напълно (освен ако действието му е за определен по-дълъг период от време или пък с него са учредени правни статутни)⁶.

При ИАА се наблюдава двойно конкретизиране и индивидуализиране на създаваните правни отношения – по посока на субектите, които участват в тях, и по предметното им съдържание. Поради това при тези актове адресатът е винаги конкретно и персонално обозначен. От друга страна, индивидуализирано и конкретизирано е и предметното съдържание на това правоотношение – в акта са определени точно правата и задълженията на двете страни в правоотношението с конкретното определяне на всяка една от тях и съдържанието на дължимите престации. Ликвидирането на правоотношението ще стане евентуално също по определения в акта начин⁷.

Разгледаната дотук правна същност на акта, с който се отменя лицензията на публичен склад за зърно, обуславя правната възможност за неговото обжалване от заинтересуваните по реда на чл. 145 и сл. от АПК.

Няма правна пречка лицата, на които е отнета или прекратена лицензията на публичен склад за зърно да кандидатстват за нова лицензия по надлежния ред (чл. 13 от Наредбата за реда за лицензиране на

⁶ Вж. **Лазаров, К.** Административно право. С., 2004 г., с. 79.

⁷ Вж. **Дерменджиев, Ив.** и др. Административно право на Република България. Обща част. Четвърто преработено и допълнено издание. С., 2001 г., с. 158–159.

публичните складове за зърно, регистрация на зърнохранилищата и деклариране на другите обекти за съхранение на зърно и за контрола върху тяхната дейност). В тези случаи министърът на земеделието и храните изменя със заповед лицензията на публичния склад за зърно в 15-дневен срок от получаване на предложението от НСЗФ за промени в заявените и/или декларирани обстоятелства. Срокът започва да тече от настъпването им.